

Százezer menekülő

Budapestről a környékre — A háborus főváros — Számok beszéde

Budapest, május 3.

A Balkánon folyik a háboru és a budapesti aszfalton kószálnak a sebesültjei. Ki tudná azt összeszámlálni, hogy hány kereskedő csukta be a boltot, hány iparos nem jut munkához, hányan mentek tönkre azért, mert háboru van a Balkánon? A pangás és pénzválság sulyát nyögi most az egész Budapest; és ez nagyon meglátszik a főváros ábrázatán. Harminc esztendeig a bevándorlóból gyarapodott Budapest népessége. Mióta azonban pang az ipar, pang a kereskedelem, amióta a pénzválság és a napról-napra szaporodó inzolvenciák az egyetlen téma, azóta a bevándorlás szünetel, ellenben egyre nagyobb lesz azoknak a serege, akik elmenekülnek innen. Akik tönkrementek, akik kikoptak a munkából, vagy a hitelből, akiket megriasztott a kenyérért való háboru, azoknak igen jelentékeny része kimenekül a főváros környékére, valamelyik szomszédos faluba, vagy még messzebbre. Ott huzza meg magát. Ott várja meg a kedvező pillanatot, amikor jobbak lesznek a konjunkturák, amikor több lesz a munka és a kereseti alkalom, amikor ismét visszajöhet a fővárosba és ismét beállhat a hadakozók, a marakodók sorába.

Számolni tudó emberek kiszámították, hogy ma körülbelül százezer lélekkel lakik kevesebb Budapesten, mint két esztendővel ezelőtt. Hogy pontos-e ez a számadat, vagy sem: azt természetesen lehetetlen ellenőrizni, de a szimptomák mellett szólnak, hogy igen tekintélyes azoknak a száma, akiket a Balkán-háboru, a pangás, és a pénzválság kikergetett a fővárosból. Csak egy példát említünk. A májusi házbérfertályt lakásinség nélkül usztuk meg. Nincs lakásinség, pedig két esztendő óta jóformán teljesen szünetel az építkezés Budapesten. Ha a bevándorlás a régi tempót tartotta volna meg, akkor ma nem lenne üres lakás Budapesten. De nemcsak a bevándorlás stagnál, hanem — amint már említettük — a kivándorlók száma egyre szaporodik. Részletlenül foglalkozók beszélnek, hogy a munkásosztályhoz tartozó adósaik jó része vidékre költözött. De rendkívül érdekes jelenség az is, hogy még a villamos vasutak is megérik ezt a nagy változást.

A Közuti Vaspálya Társaság személyforgalma 1912. első három hónapjában 13.8%-kal volt nagyobb, mint 1911. év első három hónapjában. Az idén azonban a progresszió 7.8 százalékkal csökkent, mert az év első három hónapjában csak 6%-kal volt nagyobb, mint a múlt év első három hónapjában. Még sokkal meglepőbb az eredmény a forgalmi bevételeknél, mert míg 1912. év első három hónapjában 14.7%-kal volt nagyobb a bevétel, mint 1911. év első három hónapjában, addig az idén január, február, március hónapokban csak 4.2%-kal volt nagyobb a bevétel, mint tavaly ugyanez idő alatt. A progresszió tehát 10.5%-kal csökkent.

Ugyanezt a jelenséget megtalálhatjuk a Villamos Városi Vasutnál is. Ennél a vasutnál a forgalom az 1912. év első három hónapjában az 1911. évi forgalomhoz viszonyítva 18.46%-kal emelkedett; míg ha az 1913. első három hónapjának a forgalmát mérjük össze a múlt év első három hónapjának a forgalmával, akkor az emelkedés már mindössze csak 1.56%; a progresszió tehát csaknem tizenhét százalékkal csökkent. De csökkent a progresszió igen természetesen a bevételeknél is, mert amíg 1911—12-ben a bevételek 17.5%-kal emelkedtek, addig 1912—13-ban az emelkedés mindössze 3.7%. Ezekből a számokból különben világságon kiteszik az is, hogy most, hogy rosszabbak a viszonyok: még a villamoson is spórolnak az emberek. Ime 1912—13-ban az utasok száma 1.56%-kal szaporodott, míg ellenben a bevétel 3.7%-kal gyarapodott; ami azt jelenti, hogy tulajdonképpen a hosszú távolságra utazók száma szaporodott, ellenben a szakaszjegyek száma csökkent.

Maguk a vasúttársaságok szintén elismerik, hogy a rossz gazdasági viszonyok hatásával voltak a forgalomra is; azonban azt mondják, hogy ezenkívül még egész sereg faktor munkált közre abban, hogy a forgalom progressziója ilyen hihetetlen mértékben megcsappant. A megcsappanás oka a spóroláson kívül az is, hogy rengeteg sok ember elköltözött a válság és pangás miatt Budapest-ről. Az építőmunkások, a sztrájkoló munkások jórésze például elköltözött, mert vidéken mégis olcsóbb az élet. Tizenöt-huszezer embert behívtak katonának; azonkívül sokat ártott a villamosoknak az általános sztrájkra való készülődés, mert emiatt sokan nem váltották meg a bérletjegyeiket. Nagy kárt okozott a csunya április, a hirtelen télre változott tavasz és az a körülmény, hogy a husvét az idén olyan korai időre esett. Máskor a husvétünnepnek nagy idegenforgalmuk van és az idegenforgalomból kivesszik a haszonrészesedést a villamos vasutak is. Az idén azonban szeles volt a husvét és nem volt idegenforgalom.

Nem építenek

A kedvezőtlen gazdasági viszonyok és az ennek következtében beállott megélhetési nehézségek valósággal megtizedelték a főváros lakosságát. A szegényebb néposztály: iparosok, gyári munkások, hivatalnokok, tanítók, postások és vasutasok részben az élelem, részben a lakásdrágaság miatt kimenekültek a fővárosból és a környéken telepedtek meg. Főleg Kispest, Újpest, Rákospalota és Erzsébetfalva azok a helyek, ahová kivonultak a drága főváros kivándorlói. Abból a hihetetlenül magas számból, amelylyel az utolsó esztendő alatt megcsökkent Budapest népe, körülbelül ötven percent esik erre a négy helysége, husz percent a főváros körül megszorodott telepeken és kisközségeken oszlik meg, a fennmaradt harminc százalék pedig a távolabb eső vidékekre jut.

A főváros lakosságának megapadását három körülmény idézte elő: a munkaalkalom hiánya, a katonai behívások és a drágaság. A munkaalkalom hiánya és a behívások teljesen elszakítottak egy magas percentet a fővárosból, a drágaság csak kisebb tolta a lakosság egy részét az olcsóbb környékre. Míg az előbbieket semmi se kapcsolja többé Budapesthez, ezeket munkájuk, illetőleg foglalkozásuk idekötik.

Rengeteg iparágban szüntették be legutóbb a kedvezőtlen gazdasági viszonyok miatt a munkát. Gyárak és műhelyek redukálták le felére, vagy még annál is kisebbre az üzemet. Mindenütt kihelezések történtek, a munkanélküliek száma pedig természetesen egyre szaporodott. A drágaság mellett, a munka híján természetesen nem élhettek itt a munkások, kénytelenek voltak olyan helyekre távozni, ahol egyrészt több munkaalkalom kínálkozik, másrészt könnyebbek a megélhetési viszonyok is.

A rohamos munkabeszüntetés a legjellegzetesebb az építőiparban. A múlt esztendő novemberétől kezdve az építkezések majdnem szünetelnek. Új házak alig épülnek, a munka most már főleg a megkezdett építkezések befejezésére szorítkozik. A normális viszonyok mellett körülbelül tizenhatezer szakmunkás és ugyanannyi segédmunkás dolgozott Budapesten az építőiparban. Összesen tehát harminckétezer ember. Ma mindössze nyolc-tizezer építőmunkás dolgozik a fővárosban. Huszonkétezer munkással kevesebb, mint az elmúlt esztendőben. Ez a huszonkétezer munkás, tekintve, hogy családok emberek is vannak közöttük, legkevesebb negyvennégyezer lelket képeznek Budapest lakosságában. A Magyarországi Építőmunkások Országos Szövetségéből nyert értesülésünk szerint a munkanélküli építőmunkások majdnem valamennyien, családjukkal együtt elhagyták a fővárost és vagy a környékre, vagy a vidékre, vagy pedig a külföldre mentek, ahol jobbak a munkaviszonyok. Eszerint tehát, — hogy kerek számot vegyünk, — negyvenézer építőmunkás, illetőleg családtag hagyta el rövid idő alatt a fővárost.

Gyarapodik a környék

Kispest a környék legszebben és legrohamosabban fejlődő községei közül való. Az állami munkaházak építése óta a lakossága megkétszereződött.

A fővároshoz közel van, a közlekedés jó és olcsó, érthető, hogy a munkás- és hivatalnokosztály nagy számban telepedik ki. A múlt esztendő novemberétől lakossága közel kétezer lélekkel szaporodott. A munkástelepen ötven új ház épült fel kétszáz lakással. Ez maga átlag ezer embert tesz ki. A községhez száz új ház épült és ezek is körülbelül ezer embert fogadtak be. Ezt a tekintélyes számot természetesen a fővárosból szitta el Kispest.

Eperjesi Lajos községi jegyző a lakosság szaporodásáról a következőket mondotta:

— Kispest gyorsan fejlődött. Még nem is olyan régen egészen elenyésző számot tett ki a lakossága, azonban az utóbbi években, amióta jó a közlekedési kapcsolat a fővárossal, rohamosan nő. Mindig több és több fővárosban dolgozó munkás telepszik ki s legutóbb az értelmi osztály is kezd kitelepedni. A szaporodást szerencsére nem érezzük meg; sem lakásdrágaságok, sem pedig élelemdrágaságot nem idéz elő. A községben és a telepen folyton épülnek új lakóházak s a telep lakbérére szabályozta a községben is a lakásbérletet. Az élelemet pedig egyenesen a fővárosból kapjuk, jelentékeny differencia tehát nem lehet. A község lakosságának különben több mint huszonöt százaléka a fővárosban keresi a kenyerét.

Újpesten érdekes nagyvárosi jelenség mutatkozik: nagy az átmeneti lakosság. A negyvenézer lakosságú városban magában is sok a gyár és így a munkaviszonyok szabályozzák a lakók számát is. A városnak husz percentje dolgozik Budapesten, a másik nyolcvan százalék magából Újpestből él. A gazdasági válságot, mint ipari hely, természetesen Újpest is érzi és a munkáslakosságból sokan elmentek távolabbi vidékekre, ezzel arányban azonban fővárosból költöztek be Újpestre.

Papszilágyi László tanácsjegyző a város fejlődési viszonyairól ezeket mondotta:

— Pontos kimutatást adni Újpest lakosságáról nem lehet. A városnak ezidőszertel bejelentő-hivatala nincsen és így alig ellenőrizhető, fogytunk-e, vagy szaporodtunk. Az üres lakásokról készült jelentésből arra következtettek, hogy a lakosság számában nagyobb változás nem történt. Három százalék ugyanis az üres lakás. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a fővárosból nagyobb számú beköltözés nem történt. Sőt igenis történt. A textilgyár ötven százalékra beszüntette a munkát, illetőleg az éjszakai üzemet abbahagyta. A gyár munkásainak a fele tehát elköltözött részben Palotára, részben pedig Rónahegyre, ahol szintén textilgyárak vannak. Az Istvántelki műhely munkásai is nagy számban elhagyták Újpestet és a Rákospalota határán épült munkástelepen vettek házakat. A nagy kivándorlás ellenére csökkenés még nincs, természetesen azért, mert a kivándorlással arányban letelepedés történt a fővárosból.

Rákospalota fejlődéséről T. Varga Antal községi bíró a következőképpen nyilatkozott:

— A község az utolsó esztendőben körülbelül hat-nyolcezer lélekkel szaporodott. Tehát októbertől 450 új ház épült, átlagos négy családi lakással; azonkívül a község határában egy házépítő-társaság nagy területeket parcelláz és már eddig is sok családiházat felépített. A lakosság, már tudni illik a fővárosból leköltözött lakosság tulnyomó része postás és vasutas, de ezeken kívül sok ipari munkás is lakik itt. Alakberek az állandó építkezések miatt alig változtak, élelemdrágaság mutatkozik.

Erzsébetfalvára özönlött le legnagyobb számmal a fővárosból kiszorult lakosság. November óta körülbelül kétezer fővárosi család telepedett meg a községben, ami a lakosságnak közel tízezer lélekkel való megszorodását jelenti. Általában Erzsébetfalva lakosságának tulnyomó része a fővárosban dolgozik, illetőleg a fővárosban van elfoglalva. Az arány hatvan-hetven százalék és alig harminc százaléka a lakosságnak él Erzsébetfalvából.

Győry István főjegyző idevágó nyilatkozatát különben itt adjuk:

— Csak az államrendőrség bejelentőhivatala tudná pontosan kimutatni, hány lélekkel szaporodtunk egy esztendő leforgása alatt. A rendőri statisztika híján csak a házépítésekkel tudok a szaporodásra következtetni. Az ősz óta ötszáz új házat építettünk s az építkezések még mindig tar-

tanak. A tömeges lakásépítés ellenére mégis mutatkozik valami nagyon csekély lakáshány. Élelem-drágaság csak úgy, mint a fővárosban, itt is van.

Mit mond a bejelentő?

A főkapitányság bejelentő-hivatalában is érdeklődtünk, vajjon konstatálnak-e a főváros lakosságának számában nagyobb változást. Dr. Novák rendőrfogalmazó kérdézkérdésünkre a következőket válaszolta:

— Minden nagyvárosnak, így természetesen Budapestnek is az a természete, hogy a lakossága állandóan változik, nő, fogy, a végeredményben, — hisz ez magától érthetődik — mindig nő. Budapestben, az utolsó esztendőben, amennyire az kimutatható, nem szaporodott a lakosság, sőt ellenkezőleg csökkent. Ha egy esztendő alatt ssaporodás nem mutatkozik, ez már maga is jelentékeny csökkenést jelent. Mert hiszen, ugy-e, állandó a kivándorlás és a gyermek-szaporodás. Most, úgy látszik, apadóban van a főváros lakossága. Hogy ez állandó jelenség, avagy csak muló, azt így hamarosan megállapítani nem lehet. Egyáltalában a bejelentések útján a lakosság számát ellenőrizni nagyon nehéz. A bejelentőhivatalunk magas nivón áll már, de még mindig nem egészen tökéletes. Naponta ezer bejelentő-, illetőleg kijelentő-lapot kapunk elintézés végett. Most, hogy mi nagyobb, a szaporodás, vagy a fogyás, csak úgy lehetne meg tudni, ha összeszámlálnók a bejelentéseket és a kijelentéseket és ezek arányát vennők számitásba. Mondjuk feles a bejelentés és feles a kijelentés. Ez látszólag amelleett szólna, hogy a lakosság száma nem változott. Pedig tulajdonképpen nem így van. A kijelentő, illetőleg a kijelentő-lapok családokról, cselédekről, ágyrajárókról stb. szólnak, másszóval egy és több személyről. Lehet már most, hogy a kijelentésekben több család van felsorolva, mint a bejelentésekben. Így tehát végeredményében csökkenés volna. Az biztos, hogy a főváros lakossága megfogyott, csak azt nem lehet pontosan megállapítani, hogy mennyivel. Mert ugy-e, a múlt esztendőben nagy katonai behívások történtek, azonban ez a bejelentőhivatal útján nem mutatható ki. A behívott fél, akár nős, akár nőtlen, lakását nem jelenti ki, mert részben családjával, részben pedig szüleivel lakott. A behívás által lakásüresedés nem állott be, tehát kijelentés se történt. Az építkezések a múlt esztendő ösze óta majdnem teljesen szünetelnek, valószínű, hogy az építőmunkások jórésze elhagyta Budapestet. Mennyi lehet ez a szám? Talán tizezer, talán több is. De ezt a planuzibilis számot se lehet egyszerre kimutatni, mert Budapestben nagy az átmeneti lakosság, amely elensulyozza a kivándorlást. Az bizonyos, hogy Budapest életében rendellenességek mutatkoznak, de számban ezt csak a nagy statisztika összeállításánál tudjuk majd kimutatni.

Közgazdasági táviratok

A külföldi gabonatözsdek mai és tegnapi árfolyamainak összehasonlítása:

	Ma	Tegnap	Külömb-ség
PARIS			
Buza májusra	29.40	29.50	-0.10
" júliusra	29.40	29.50	-0.10
" július - aug.-ra	28.10	28.10	—
" szeptember-decemberre	26.70	26.75	-0.10
Rozs májusra	20. —	20. —	—
" júliusra	20. —	20. —	—
" július - aug.-ra	20. —	20. —	—
" szeptember-decemberre	20. —	20. —	—
Liszt májusra	38.25	38.30	-0.05
" júliusra	38.85	38.45	-0.05
" július - aug.-ra	38. —	38. —	—
" szeptember-decemberre	35.40	35.45	-0.05
BERLIN			
Buza májusra	211.75	212. —	-0.25
" júliusra	217. —	217.25	-0.25
Rozs májusra	168. —	165.50	-0.50
" júliusra	174. —	173.50	-0.50
Zab májusra	168.50	167.25	-0.25
" júliusra	173.75	174. —	-0.25
NEW-YORK			
Buza helyben	115. —	115. —	—
" májusra	100.38	100.38	-0.38
" júliusra	99.18	99.38	-0.25
" szeptemberre	—	—	—
Tengeri májusra	—	—	—
" júliusra	—	—	—
CSIKAGO			
Buza májusra	90.88	91. —	-0.12
" júliusra	91. —	91.38	-0.38
" szeptemberre	90.75	91.18	-0.38
Tengeri májusra	54.88	55. —	-0.12
" júliusra	55.88	56. —	-0.12

Newyork, május 3. Terménytözsde: Gyapot New-Yorkban 11.85, májusra 11.45, júliusra 10.92 New-Orleansban 12 1/4.

London, május 3. Értéktözsde. Zárlat. Angol consolok 74 13/16. Japán járadék 98 1/2. 4 száz. magy. aranyjáradék 85. —. Leszámitolási kamatláb 4. —. Olasz járadék —. —. Bécsi váltóár —. —. East Rand 294. —. Randmines 700. —. 4%-os rupja —. —. Spanyol járadék —. —. Canada Pacificvasut 243. —. Déli vasut 5. —. Ezüst 27 11/16 Chartered 113. —. Randfontein —. —. De Beers 20 13/16 Bányadt.

Csikágó, május 3. Gabonatözsde. Zárlat. Buza szilárd, májusra 91. — K (8.38), júliusra K 91 3/8 (8.41). szeptemberre 91 1/8 korona (8.45). Tengeri állandó, májusra 55. — K (5.41), júliusra 56. — K (5.54).

A falu meséiből

Egy főbíró feljegyzése

Tavaszerült, melegen sütött a nap, s most verőfény után: hótakaróval borítvák szántók, rétek és hegyek. Kocsin egyik községembe igyekszem: csüdig taposnak hóban a lovak. Játékos kedélyű Természet Ur, bolondok e hónapjában (április volt) egy éjen át, kikeletére szemfedeleit dobott. A visszamaradt hófoszlányok keringve, ringva hullanak alá a légből. A hó alól fák, bokrok, rétek zöldelő lombjai, füvei kandikálnak ki. Előttem a Kárpátok ormai.

Azt hittem, jó hírt viszek a község lakóinak, ahova törekedtem. Mert lelkes férfiak állva együtt össze, kieszközlíték a földmivelésügyi miniszter legmesszebbmenő anyagi, s erkölcsi támogatását, melylyel keresztül vihetjük az e vidékre áldásos tagosítást. Ezzel megszűnik sok mindenféle anomália. Nem lesznek többé széttagolt, egymástól 1—2 óra járásnyira eső fél, egy negyed, egy holdas, szalagvékony birtokrész testek. Kevesbedik a birtokper, tisztább leend a telekkönyv, s a közös urbéres legelő nem tagozódik tízenhat, husz felé, két mezőör tud majd a legelő rendtartásnak érvényt szerezni és akkor nem mulaszt számos órát 100—150 iskolás gyerek, mert nem kell nekik legeltetni szülei lábasjóságát többé.

Adom a hírt. Magyarázom előnyeit... Erősíti szavaim igazát lelkész, bíró. Ekkor előáll egy tudá-lékos korifeus, kijelentvén: nem kell nekünk főbíró új tagosítást. És mint vezérürü után megkerült birkanyáj, ugrik vele az egész összehívott tömeg, a vakság sötét tengerébe: tovább fuldokolni.

Kitör belőlem a boszus keserűség szava: ime, jót akartam nektek, mint főbírátok, atya helyett apátok, és nem tudtok megérteni. Ne akarjatok, de emlékezzetek vissza. Ti kértetek arra, amit lelkiismeretesen keresztül vittünk: könnyítsük meg a tagosítást részetekre. S most nem kell.

A természet által is lehűtött kedélyemet még jéghebbé fagyasztja ez a roppant közöny, lelki szegénység. El innét. Otthagynom őket. Kocsmába oszolnak, diadalmi tort ülni: győztünk! A görög-katolikus lelkész hív meg ebédre. Rendes a házatája, takarékos ember, jó gazda. Régi ismerősöm, eszes, szókimondó a gorombaságig, többször veszekedtünk; emberem. Sokáig nem találkoztván már, beszélgetünk. A nagyszláv-birodalom propagálásáról van szó. Biz' ez az eszme tör előre, mint sötét fürgeteg. Járásom még illetlen, hanem Bereg és Máramaros köznépeknél bent fészkel a szima iker-tesivére. a pánszlávizmussal együtt.

A Kárpátokon által nem tudott bejutni az orosz rubel, Amerika felé vette útját; nagy kört irt le s ma már Rákóczi és Kossuth hű katonáinak utódjai fertőzve vannak általa.

Sötétben bujkáló orvügynökök titkos kezei hintenek konkolyt. E felvidéken is előfordult a kivételes hadiszolgálatra való behívás alkalmával, amikor először lett puskaporos a hangulat északon és délen, hogy egyik, pálinkától részeg rutén, vassárról jöve haza, a vele egy szekéren ülő zsidóhoz fordulva, durva káromkodások között mondá: „Megálljatok, kutya zsidók, jön a muszka, minket nem bánt, de mi majd leölünk titeket, s az urakat mind!”

Sohase volt itt ilyen hang. S most, amikor az Egan Ede által megindított rutén akció következtében folyik a nép felszegélyezése, mérsékelt áru burgonya, kukorica kiosztásával; s a fogyasztási szövetkezetek megszünteték a fűszer- és élelmiszer-uzsorát; a hitelszövetkezetek kiszorították a pénz-

uzsorát, előnyös kölcsönöket adva a föld népének, ime így beszél a pálinkától megkotyagosodott felvidéki ember.

A lelkész sógora, csinos ifju, tölt, társalgásunk fűszerezésére, az olvasztott aranyhoz hasonlító szerednyeiből. Nézem jellegzetes borotvált arcát, tudom, kiváló műkedvelő, mondva neki: miért nem megy öcsém, színésznek? Az isten is annak teremtette.

— Pap leszek én bátyám.

— Hát már nem folytatja a jogot?

— Nem.

— Miért?

— Meguntam, és sérelem is esett rajtam.

— Hogyan?

— Mikor a jogakadémián beirakozva, az igazgatónál jelentkeztem, kérdi, milyen nemzetiségű vagyok? — Nemesi előnevem, s nevemet bemondva, büszkén felelém: magyar!

— Lári fári. Ön görög-katolikus, ruthén.

Ugyanazt mondta még három más, szintén magyar nemes, gör. kat. kollégámnak. Ekkor aztán kebelünkben alakítottunk egy ruthén kört, amire különben nem is gondoltunk volna. Legyünk hát ruthének. Különben pedig a ruthének hamarabb voltak itt, mint a magyarok, fűzi tovább szavait.

No, no, én úgy tudom Konyátovics Tódorral jöttek be a honfoglalás után, s mert tőlük nem vettünk mit sem el, helyet adtunk szívesen, ezért voltunk mindenkoron jobban, rosszban, együttérező testvérek.

— Hiszen bátyám, még a magyar vezérek nevei is ruthén szóból származnak.

— ? . . .

A fiatalember érvelt.

— Árpádot azért nevezték úgy el, mert görbe volt. Horpáté = görbét jelent. A magyar aztán Árpádot faragott belőle. Zsolt ez sem magyar név.

— ? . . .

— Keleti származásu lévén, sárgás színű volt az arcbőre. Oroszul sárga = zolté, ebből lett aztán neve: Zsolt. És Taksony? Ez sem magyar név.

— ?

— Éppen olyan sárgás bőrű lévén, mint az atyja, az orosz azt mondta jákój otoc = amilyen az apja; táké szén = olyan a fia. Ebből a Táké szén-ből lett Taksony.

Eddig haladt a szóáthasonlításban, amikor megjegyeztem, éppen olyan öcsém az ethimológiája, mint azé a sovén magyaré volt, aki kistűtötte, hogy Nabukodonozor magyar vala, mert hisz neve szinmagyar, s ebből származik: ne boldozzon az ur.

Hát én is azt mondom magának: „Nabukodonozor“ ur-öcsém, mert még elhiszem, amiket állított.

Majd áttér a ruthén költészetre. E vidéké szegény, de a galíciai szép. S rázendít erre a dalra:

Oj to zá bilyi te hori verhovini —
Oj to bujneji vitor vijet na dolinyi
Hore verchovini! Rodé mája méla
Oj té budes mnyi e sztudena mohila.

Prózai fordításban:

Oh, hogy megfihéredtek felvidék hegyei,
Oh, de kegyetlen szél fuj a rónán,
Felvidék hegyei! Édes szülőhelyem,
Oh, te leszel egykor hideg sírom is.

Szürkül: bucsuzunk. Be az estbe, homályba.

A Kárpátokról hideg szél fuj, vágja arcomba a havat. Eszembe jut ismét a nagyszláv terv, de ugyanakkor egyik községemhez érek. Ennek nemrég elhunyt görög katolikus öreg papja, 1848-ban tizenkét theológus társával, levette a reverendát, honvédruhát öltött s küzdött a szabadságért.

És mintha hallanám annak a Boszniába bevonult ruthén fiúnak szavát, aki a kivételes szolgálatra szóló behívójának átadásakor, erre a kérdésemre: Félzs-e fiam a háborútól, csatától? összecsapva bokáját, vidáman felelte:

— Nem én főszolgabíró ur, megyek szívesen s ha kell meghalok a királyom és hazámért.

Szalutált, kalapja karimájához emelve kezét s ment és még mai nap is ott van a nagy ismeretlen kérdés előtt, fegyveresen.

Vigasztalódom: Turul madár is van ám még, büszke sas!